

"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ"

ОД КНИГАТА НА
ХАНС-ЛОТАР ШТЕПАН
"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ" - Идентитетот
на Македонците прикажан на примерот
на Балканскиот сојуз (1878-1914), во
издание на "АЗБУКИ"

Во работниот наслов се тематизира проблемот на идентитетот на Македонците. Македонскиот читател, сосема логично, својот идентитет го следи како нешто саморазбирливо; меѓутоа, тој би требало да земе предвид дека соседните држави до денешен ден се обидуваат со проблематични аргументи да ги втемелат нивните претензии за македонскиот јазик, името и територијата, кои на Македонците не им дозволуваат никаков сопствен идентитет. Почнувајќи од Берлинскиот конгрес во 1878 г., но особено по Балканските војни од 1912/1913 г. тие ги повторуваат своите фалсификувани барања, притоа надевајќи се на тоа дека еден ден тие би созреале во неотповикливи вистини.

Следствено на тоа, семејството на народите беше погрешно информирано за идентитетот на Македонците, а сега тоа ќе може да си направи објективна слика за историјата на Македонците.

Истражувањето се темели врз (необјавените) акти на Политичкиот архив на германското Министерство за надворешни работи.

Подготвила: Милева ЛАЗОВА

МАКЕДОНИЈА, НАЈГО РАЗДОРОТ МЕЃУ ГРЦИЈ

Еден бугарски одмазднички чин ја изнел вистината на виделина

Бомбата пукнала кога францускиот весник "Матен", кон крајот на ноември 1913 г. ги отпечатил текстовите на Грчко-бугарскиот сојуз - спогодба од 16.5. 1912 г. и воената конвенција од 22.9.1912 г. При барањето на дупката многу брзо се дошло до Бугарија. Покрај Македонија, која целосно невооружена била нападната и поделена на четири, а нејзиното население се соочило со горчливата судбина на посрбување, погрчување и побугарување ("видливото" насилно албанизирање на западниот дел од Република Македонија се појави, по прикривањето во изминатите децении, дури на почетокот на новиот век), значи Бугарија излегла најлошо од двете Балкански војни и од односните конференции во Лондон и во Букурешт. Сразмерно големо било и бугарското разочарување од Русија и оттаму желбата да се гризне барем за дебелото месо големата сила, која ги урнала бугарските визии.

Втора балканска војна

Покрај Јужна Добруџа и Адрианоупол, Бугарија ги загубила и Вардарска и Егејска Македонија со Кавала (што значи неј-

зиниот директен пристап до Средоземното Море). И останала само т.н. Пиринска Македонија (околу 10 отсто од македонската територија).

Од многу решавачко значење за поразот на големобугарската идеја беше тоа што Бугарија дополнително ја изгубила "егзархијата во Македонија".

Со еден удел од 38 отсто, Србија ја добила цела Вардарска Македонија (подрачјето на денешната Република Македонија) и важела за најмоќна сила на Балканот, иако Грција со 51 отсто го анектирала најголемиот дел од Македонија, а со добивањето на Крит и егејските острови успеала речиси да ја удвои својата дотогашна државна територија.

А Македонија?

Во тие несреќни денови, кои до денес ја одредуваат судбината на Македонците, известувал војводата Лихновски од Лондон за една случка, која кај македонските читатели ќе предизвика тага како приказна од минатите времиња.

На прашањето на еден пратеник од Долниот дом на британскиот Парламент, само три седмици пред Букурешкиот мир, со кој се завршила Втората балканска војна;

"земајќи предвид дека Грција и Србија окупирале голем дел од Македонија, врз кое право полагала Бугарија, дали на Големите сили би можел да им предложи создавање на независна македонска држава".

Министерот за надворешни работи, сир Едвард Греј, одговорил дека

"смета оти тој предлог му се чини невозможен за реализирање, и не смета дека истиот би добил било каква поддршка".

Толку смирено, конкретно и фер во Лондон се расправало за еден друг неанглиски (а сепак христијански) народ.

Од друга страна, пак, со оглед на претежно депримирачкиот развој на ситуацијата за Македонија, речиси и никој не би се надевал дека во јули 1913 г. некој меѓународен политичар воопшто би се занимавал со политичката иднина на Македонија и дека за време на една расправа, во седиштето на сите парламенти, би го поставил прашањето за независноста на македонската држава и секако би го користел коректното име!"

Дека македонскиот народ имал причина да се поплакува од новите окупатори, малку подоцна произлегува од другите два извештаја, овој пат од Софија, во

кои пратеникот Фон Белов напишал:

"Маркантно е тоа што (македонските) молителите го нагласуваа фактот што дури и за време на најсуровото османлиско владеење во подрачјата, сега под грчка и српска окупација, никогаш не владееле такви состојби како во моментот и дека никогаш порано толку значителен број бегалци не дошле во Бугарија за да бараат заштита".

Неколку дена подоцна, набрзо по Мирот од Букурешт на 10.8.1913 г. тој извештел:

Посебен удар беше загубата на природот кон двете македонски средоземноморски половици Кавала и Салоники. Од овие причини австриската дипломатија презеде различни обиди повторно да го заживее 'македонското прашање' и да ја воведо во дискусија ревизијата на Букурешкиот мировен договор".

Но, силите на Антантата по децениски долгите притисоци од страна на Грција не отстапиле од жртвувањето на Македонија при тоа профитирајќи од сè тоа,

последниот пристап до Егејското Море.

Епилог

Еден изненадувачки турски документ открива многу

Германскиот амбасадор во Виена, Фон Чиршки, во својот извештај од ноември 1914 г. пренел еден интересен предлог од поранешниот турски гувернер од Македонија:

"Во врска со сè уште дворазмислувачкото држење на Бугарија, која во секој случај сметаше дека и без активното учество по завршувањето на војната" (во меѓувреме избувнала и Првата светска војна) "ќе го собере профитот во Македонија", Хилми-паша во разговорот со мене забележа дека постои многу добар начин на Бугарите да им се упрости зделката. При склучувањето на мирот, на Бугарија би требало да ѝ се даде само најмалиот дел од Македонија, во кој живеат исклучително Бугари, а од вистинскиот дел на Македонија би требало да се направи самостојна држава. Тој со околу два милиона жители ќе биде речиси противтежата со Албанија. Грција на ова решение, доколку биде прифатено од победниците при склучувањето на мирот, нема да се спротивстави, особено ако ѝ се дозволи сопственоста врз околината на градот Салоники. Грците со тоа би имале и друга предност, имено веќе не би граничеле повеќе директно со Бугарија, туку би имале тампон-држава меѓу себе..."

ЛЕМО ЈАБОЛКО НА А, БУГАРИЈА И СРБИЈА

"Македонските бегалци кои се наоѓаат во Бугарија, во меѓувреме создадоа посебен комитет. Тој, пак, од своја страна, со барање од 13. овој месец, со целиот респект се обрати до овдешните претставници на големите сили, со цел да протестира против резултатот од Мировниот договор од Букурешт и да ја повтори молбата од Македонија да се создаде автономна провинција (покраина), ставена под заштитата на големите сили".

Измамени, изманипулирани, угнетени и експлоатирани овие луѓе не се откажале од надежта за малиот дел праведност кој им припаѓал.

Ниту една од големите сили, дури ниту Германија, не можела да тврди дека не знаела ништо за неправдата која се случувала во Македонија.

"По склучувањето на Мировниот договор од Букурешт... Австро-Унгарија беше единствената европска сила, која во дипломатските односи постојано го нафрлуваше прашањето за ревизија на овој Договор".

Виена бездруго ги застапувала сопствените интереси: "Балканските војни и Букурешкиот мировен договор ги ослабнаа австриските позиции на Балканот...

инаку сега повторно сè одново ќе требаше да почне.

"Во ова време веќе стана јасно дека европскиот консензус е нарушен и дека во тие рамки не можеше веќе да се очекува решавање на 'македонското прашање'".

За тоа бил потребен дури историскиот пресврт кон крајот на XX век.

Грчката стврноост за територии е ненаситна

Пред малку, како и на почетокот на поглавјето 5.5, беше наведен македонскиот град Кавала на егејскиот брег како едно од спорните прашања. За овој град имало жесток спор, во кој бил воведен и германскиот Рајх преку неговите династички односи со Грција.

И покрај големите придобивки за Грција во смисла на територии и луѓе од Македонија и Тракија, Атина ги впрегна сите можни сили да го добие и пристапниот град Кавала пред островот Тасос. Веројатно не постоел интерес на противникот Бугарија еден ден, по завршувањето на војната, повторно да му се погледне в очи. На грчката Влада и кралот многу позначајно им било Софија и понатаму да се понижува и да ѝ се одземе и

Зачудувачки! Кој ќе можел подобро да ја процени состојбата на Балканот и составот на етничките групи од еден висок турски службеник? Поради тоа, тој самиот, иако предочна, можел да даде конструктивен предлог за Македонија.

Премногу доцна и премногу тивко искажан, тој останал неслушнат...

Кога неколку години подоцна предлогот повторно бил актуелизиран, било очигледно прерано и тоа во 25 или дури во 72 години: францускиот весник "Лаксион франсез" во неговото издание бр. 209 од 29.7.1919 г. ги објавил следниве зборови кои упатуваат на иднината:

Бидејќи Македонија беше најголемото јаболко на раздорот меѓу Грција, Бугарија и Србија, "зошто и да не се создаде независна Македонија?", со оглед на тоа што самите Македонци не признаваат друга националност освен македонската.

"Солун, што не е погрчки за разлика од други нешта, би станал главен град. Една македонска тампон-држава би била превентивна мерка за која еден ден ќе си честитаеме".

(продолжува)